

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 62/08-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. júla 2008 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika v konaní o sťažnosti V. V., B. a A. V., B., zastúpených advokátom JUDr. P. D., Advokátska kancelária, Ž., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 1031/95 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo V. V. a A. V. na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 1031/95 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 1031/95 p r i k a z u j e k o n ať bez zbytočných prietahov.

3. V. V. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 80 000 Sk (slovom osemdesiat tisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Žilina p o v i n n ý zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. A. V. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 90 000 Sk (slovom deväťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Žilina p o v i n n ý zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu

5. Okresný súd Žilina je p o v i n n ý uhradiť V. V. a A. V. trovy právneho zastúpenia v sume 10 216 Sk (slovom desaťtisícdeväťstošesťdesiatšesť slovenských korún) na účet ich právneho zástupcu JUDr. P. D., Advokátska kancelária, Ž., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 62/08-8 zo 4. marca 2008 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť V. V. (ďalej len „sťažovateľ v 1. rade“) a A. V. (ďalej len „sťažovateľ v 2. rade“, spolu ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní o vyrovnanie dedičských podielov vedenom pod sp. zn. 13 C 1031/95.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval 26. marca 2008 okresný súd, aby sa k sťažnosti vyjadril.

Podpredseda okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti z 15. apríla 2008 okrem iného uviedol:

„Po oboznámení sa so spisovým materiálom a vyjadrením konajúcej sudkyne konštatujem, že od podania návrhu na súd, súd vo veci konal. O tejto skutočnosti svedčia pojednávania uskutočnené v priebehu r. 2006, kedy Okresný súd v Žiline vo veci aj rozhodol rozsudkom, ktorý následne Krajský súd v Žiline zrušil. Ďalší postup konania bol do značnej miery ovplyvnený činnosťou práve sťažovateľov, nakoľko návrh na začatie konania nespĺňa všetky potrebné náležitosti. Preto zo strany konajúceho súdu boli viackrát zasielané sťažovateľom výzvy na odstránenie vad podaní a na doplnenie týchto podaní tak, aby súd vo veci mohol ďalej konať. Zdržanie pri vybavovaní veci spôsobil aj samotný sťažovateľ tým, že žiadal o odročenie riadne nariadeného termínu pojednávania z dôvodu, že si chce zvoliť právneho zástupcu. Napriek tomu si právneho zástupcu zvolil až po viacerých výzvach zo strany súdu konajúceho súdu a následne mu na jeho žiadosť bol ustanovený zástupca z radov advokátov. Nemožno sa preto stotožniť sa vyjadrením sťažovateľov v podanej sťažnosti, že Okresný súd Žilina je vo veci nečinný. Naopak, zo spisového materiálu je zrejme, že konajúci súd vo veci konal a uskutočňoval úkony nevyhnutné na rozhodnutie vo veci samej. Treba tiež prihliadnuť na skutočnosť, že sa jedná o skutkovo a právne zložitú vec, ktorá je poznačená tiež tým, že v priebehu súdneho konania zomrel odporca a preto súd koná ďalej s jeho dedičmi.“

Súčasťou vyjadrenia podpredsedu okresného súdu je aj vyjadrenie vo veci konajúceho sudcu, ktorý uviedol stručný prehľad úkonov vo veci. V závere svojho vyjadrenia podpredseda okresného súdu súhlasil, aby ústavný súd prerokoval sťažnosť bez nariadenia pojednávania.

Ústavný súd z predmetného spisu sp. zn. 13 C 1031/95, ktorý mu predložil okresný súd, zistil, že napadnuté konanie začalo na okresnom súde 8. septembra 1995 na základe žaloby sťažovateľov a ďalšej navrhovateľky o vyrovnanie dedičských podielov. Okresný súd uskutočnil v období od začatia konania do 27. júna 1996, keď rozhodol vo veci rozsudkom, celkovo štyri pojednávania.

V období od 13. augusta 1996 prebiehalo odvolacie konanie na Krajskom súde v Žiline, ktorý po rozhodnutí o zrušení prvostupňového rozsudku a vrátení veci na ďalšie konanie doručil predmetný spis okresnému súdu 15. júna 1998.

Okresný súd v období od vrátenia spisu odvolacím súdom až do podania sťažnosti ústavnému (26. novembra 2007), resp. do rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti, síce uskutočnil dve pojednávania (8. septembra 2005 a 7. novembra 2006), ale inak sa počas tohto takmer 10-ročného obdobia zaoberal najmä záležitosťami týkajúcimi sa doplnenia návrhu na začatie konania, ustanovenia opatrovníka jednému zo žalovaných, návrhu na vydanie predbežného opatrenia (konanie o ktorom zastavil uznesením zo 7. januára 2002) a pod., to znamená, že činnosť okresného súdu počas tohto štádia konania sa nevyznačovala takými úkonmi súdu, ktoré by efektívne smerovali k rozhodnutiu vo veci samej a v dôsledku toho napadnuté konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti ešte právoplatne skončené.

Právny zástupca sťažovateľov v podaní z 12. mája 2008, oznámil ústavnému súdu, že sťažovatelia súhlasia s upustením od ústneho pojednávania.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 38 ods. 2 každý má právo, aby jeho vec bola prerokovaná verejne, bez zbytočných priet'ahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť iba v prípadoch ustanovených zákonom.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 220/04, IV. ÚS 365/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) ústavný súd zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci.

1. Predmetom konania pred okresným súdom je vyrovnanie dedičských podielov. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že akceptuje názor okresného súdu, že ide o fakticky zložitú vec, ale dĺžka tohto konania, ktoré trvá na okresnom súde takmer 13 rokov, podľa názoru ústavného súdu nebola závislá len od zložitosti veci.

2. Správanie účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny. Ústavný súd pri preskúmaní spisu zistil, že s'ťažovatelia čiastočne prispeli k doterajšej dĺžke konania pred okresným súdom. Ústavný súd zistil, že návrh na začatie konania nespĺňal všetky potrebné náležitosti (predovšetkým identifikácia parciel), preto boli s'ťažovatelia v priebehu konania viackrát vyzvaní na odstránenie nedostatkov návrhu. Ústavný súd ďalej zistil, že 12. januára 2001 s'ťažovatelia podali okresnému súdu návrh na nariadenie predbežného opatrenia. Okresný súd uznesením zo 7. januára 2002 konanie o nariadení predbežného opatrenia zastavil, keďže zo strany s'ťažovateľov došlo k späťvzatiu návrhu. Ústavný súd ďalej zistil, že na pojednávaní, ktoré sa uskutočnilo 7. novembra 2006, s'ťažovateľ v 1. rade navrhol jeho odročenie z dôvodu, že si chce zvoliť právneho zástupcu, pričom až na základe výzvy okresného súdu 18. mája 2007 doložil do spisu splnomocnenie pre zástupcu, ktorého však okresný súd nepripustil. Následne po opätovnej výzve okresného súdu s'ťažovateľ v 1. rade požiadal 18. februára 2008 o oslobodenie od súdnych poplatkov a o ustanovenie advokáta, ktorý mu bol ustanovený uznesením zo 7. marca 2008. Uvedené skutočnosti týkajúce sa s'ťažovateľa v 1. rade ústavný súd zohľadnil pri svojom rozhodovaní.

3. Napokon ústavný súd z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Pri skúmaní skutočnosti, či v dôsledku postupu okresného súdu došlo k porušeniu označených práv, ústavný súd zistil, že okresný súd bol v určitých obdobiach nečinný, pričom plynulému prerokovaniu danej veci nebránila žiadna zákonná prekážka.

Nečinnosť ústavný súd zistil v období od 15. júna 1998, keď okresnému súdu bolo doručené uznesenie Krajského súdu v Žiline sp. zn. 6 Co 1934/97 z 31. marca 1998, ktorým

bol zrušený rozsudok okresného súdu č. k. 13 C 1031/95-27 z 27. júna 1996, do 20. decembra 2000, keď okresný súd uznesením vyzval sťažovateľa v 1. rade, aby svoj návrh z 24. novembra 2000 doplnil a opravil (nečinnosť dva roky a šesť mesiacov). Ústavný súd zistil nečinnosť okresného súdu aj v nasledujúcom období, a to od 7. januára 2002, keď okresný súd uznesením zastavil konanie o nariadení predbežného opatrenia, do 16. augusta 2004, keď okresný súd uskutočnil informatívny výsluch účastníkov konania (nečinnosť dva roky a sedem mesiacov). Ústavný súd zistil nečinnosť okresného súdu aj v období od 13. septembra 2005, keď okresný súd zrušil uznesenie o ustanovení opatrovníka odporcovi v 5. rade, do 21. augusta 2006, keď bol nariadený termín pojednávania na 7. november 2006 (nečinnosť 13 mesiacov). Spolu takto zbytočné prieťahy v predmetnom konaní predstavujú šesť rokov a dva mesiace.

Vychádzajúc z uvedeného a po zvážení všetkých okolností pri hodnotení postupu okresného súdu, najmä s prihliadnutím na skutočnosť, že konanie začalo ešte v roku 1995, ústavný súd konštatuje, že doterajšia dĺžka konania - takmer 13 rokov - nemôže byť považovaná za zodpovedajúcu požiadavke konania bez zbytočných prieťahov, ako to vyžaduje čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny. Uvedené okolnosti sú dostatočné na to, aby oprávniili ústavný súd k záveru, že právna vec sťažovateľov nebola prerokovaná bez zbytočných prieťahov a že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 1031/95 bolo porušené označené základné právo sťažovateľov.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva alebo slobody došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo alebo slobodu porušil, aby vo veci konal.

Pretože namietané konanie nebolo do času rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti právoplatne skončené, ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 1031/95 v ďalšom období konal bez zbytočných prieťahov (2. bod výroku nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia v sťažnosti žiadali priznať primerané finančné zadost'učinenie spolu v sume 300 000 Sk.

Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

V danom prípade podľa názoru ústavného súdu prichádza do úvahy priznanie primeraného finančného zadost'učinenia.

Zohľadňujúc predovšetkým obdobie, v ktorom došlo k zbytočným prierahom, zložitost' veci, správanie sťažovateľov ako účastníkov konania, povahu prerokovanej veci, ktorá je predmetom posudzovaného konania, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadost'učinenia pre sťažovateľa v 2. rade v sume 90 000 Sk a pre sťažovateľa v 1. rade v sume 80 000 Sk primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (3. a 4. bod výroku nálezu). Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovel (6. bod výroku nálezu).

Ústavný súd rozhodol napokon podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v súvislosti s ich právnym zastúpením

advokátom JUDr. P. D. v konaní pred ústavným súdom, ktorý ich vyčíslil v sume 26 912 Sk (za štyri úkony právnej služby a 4-krát režijný paušál), avšak ich nešpecifikoval.

Pri určení výšky náhrady trov vychádzal ústavný súd z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2006, ktorá bola 17 822 Sk, a z toho, že za jeden úkon vykonaný v roku 2007 patrí odmena v sume 2 970 Sk a k tomu režijný paušál 178 Sk. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby pre každého zo sťažovateľov (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), pričom celkovú sumu základnej sadzby tarifnej odmeny (11 880 Sk) bolo potrebné v súlade s § 13 ods. 3 vyhlášky znížiť o 20 %, lebo ide o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“. Takto upravená úhrada za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2007 predstavuje spolu s režijným paušálom sumu 5 108 Sk a trovy právneho zastúpenia obidvoch sťažovateľov v konaní boli priznané v celkovej sume 10 216 Sk (5. bod výroku nálezu).

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. júla 2008